

Із завданням назвати компоненти екологічної піраміди вчорашні школярі також не впоралися: 53,7% дали неправильну відповідь, у 38,8% респондентів вона була відсутня. Вони помилково до компонентів екологічної піраміди відносять редуцентів, або ж не називають продуцентів, не вказують консументів різних порядків (рослиноїдних та м'ясоїдних тварин). Знову ж таки, у шкільному підручнику це питання розкрито поверхово: так, малюнок екологічної піраміди чисел зображений без кількісних показників та й сам малюнок не створить правильного уявлення про екологічну піраміду чисел, оскільки на різних трофічних рівнях зображений один тюлень та один білий ведмідь.

Висновки:

Анкетування засвідчило значну різницю у знаннях з екології у випускників педучилищ та загальноосвітніх шкіл не на користь перших. Очевидно, це пояснюється тим, що загальної біології випускники педучилищ не вивчали, а в курсі "Охорони природи" питанням екології не приділялось належної уваги. Із усього сказаного вище витікає необхідність значного покращення екологічної підготовки учнів у педучилищах, бо далеко не всі з них продовжують навчання у вищих закладах.

Істотної різниці в екологічних знаннях випускників міських і сільських шкіл не спостерігалось. Дещо вищий рівень знань тих випускників, хто обрав другою спеціальністю біологію, ймовірно, пов'язаний з їх професійним інтересом до біології, а також тим, що ці абітурієнти складали вступний іспит із біології.

У результаті анкетування були виявлені "білі плями" в знаннях випускників шкіл, пов'язані із недосконалістю процесу навчання, а також шкільної програми та підручника із загальної біології.

Все вище сказане підтверджує необхідність продовження екологічної освіти майбутніх учителів початкових класів у вищих навчальних закладах, забезпечення принципу безперервності і наступності у формуванні їх екологічної культури.

Колесник І.В.

Житомирський державний педагогічний інститут ім. І.Франка

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ПОРУШЕНЬ СПІЛКУВАЛЬНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКІВ ЗОНИ РАДІОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ЦЕНТРУ.

Важливу роль у виховній роботі педагогів лікувально-оздоровчих центрів мають методи діагностики порушень спілкувальної сфери підлітків зони радіологічного контролю. Саме від його володіння науковими психолого-педагогічними методами залежить ефективність і результативність корекційного виховного процесу. Окремі аспекти даної проблеми досліджувались вітчизняними психологами та педагогами.

Проте недостатньо розроблена проблема педагогічної діагностики порушень сфери спілкування. Тому мета нашого дослідження полягала у проведенні діагностики відхилень у спілкуванні дітей, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС.

Процес навчання й виховання значно обтяжується екологічними й соціальними чинниками, зокрема, наслідками Чорнобильської катастрофи, що сталася 12 років тому. Діти, зокрема, підлітки, евакуйовані з 30-кілометрової зони забруднення, демонструють достатньо тривожну картину психологічних відхилень в своєму розвитку. Частина цих дітей страждає радіофобією та комплексом «приреченості». Для інших дітей характерна емоційна нестабільність, тривожність, песимізм в оцінці життєвої перспективи, очікування хвороб, сумніви в необхідності отримання освіти. У таких дітей частіше виникають стреси, фрустрації, конфлікти, кризи, які можуть викликати різні соматичні захворювання, порушення функцій серцево-судинної, імунної, ендокринної систем, кишково-шлункового тракту. Отже, труднощі перехідного періоду підлітків значно обтяжуються проблемами здоров'я, й викликають певні ускладнення й суперечності у формуванні особистості підлітка і, зокрема, його спілкувальної сфери.

Характеризуючи спілкування як особливий вид діяльності, необхідно відзначити, що без нього не може відбуватися повноцінний розвиток людини як особистості і суб'єкта діяльності. Підлітковий вік характеризується появою і розвитком своєрідного за змістом і формою спілкування. Взаємини між підлітками частіше виходять за межі навчальної діяльності, захоплюють нові інтереси, заняття, стосунки, виділяються у самостійну і дуже значущу для підлітка сферу життя. Саме у спілкуванні діти можуть проявити свою ініціативу, самостійність, прагнення до самоствердження. Організація спілкування підлітків передбачає поєднання високої вимогливості з великою повагою до них.

На базі Житомирського обласного дитячого санаторію радіаційного захисту «Лісовий берег» нами заплановано здійснення діагностики порушень спілкувальної сфери підлітків зони радіаційного контролю з подальшим розробленням та впровадженням науково обгрунтованої технології педагогічної корекції недоліків спілкування.

На етапі діагностичного дослідження на основі спостережень, бесід з дітьми, вихователями, результатів методик та тестів виявлено ряд порушень у спілкуванні підлітків. Зокрема, це - агресивність, переоцінка себе, своїх можливостей і вчинків, прагнення показати себе, тим самим підкресливши ущербність інших дітей, грубість, нетактовність, імпульсивність тощо. Нами було проведено ряд тестів та методик з метою виявлення порушень спілкувальної сфери: на визначення рівней комунікативності, асертивності, врівноваженості, агресивності, уміння слухати, тест особистісної схильності до конфліктної поведінки, модифікований варіант інтерперсональної діагностики П.Лірі, а також методика групової оцінки особистості.

За результатами тесту В.Ряховського загальний рівень комунікабельності підлітків належно розвинений у всіх опитаних порівняно з рівнем розвитку уміння слухати (у 69% він нижчий середнього). Необхідно відзначити не досить високий рівень розвитку асертивності - зворотнього зв'язку у спілкуванні. Підлітки або взагалі не мають уявлення про асертивність (13%), або їх спроба діяти асертивно переходить в агресивність (59%), що також свідчить про високий рівень агресивності. За результатами тесту на агресивність в середньому 90% опитаних схильні до агресивних імпульсів по відношенню до оточуючих та втрати контролю над собою. Зміст їхніх висловлювань часто свідчить про намір заподіяти шкоду іншим дітям, завдати їм душевного болю. Такі підлітки нерідко висловлюють негативні оцінки на адресу знайомих та близьких людей, підвищують голос, використовують надто гострі аргументи, не погоджуються з думкою інших, яка відрізняється від їх власної. У всіх опитаних рівень ворожості за результатами тесту «Басса-Дарки» у два рази перевищує норму. У більшості підлітків сформоване суперництво та пристосування, а не співробітництво та уміння йти на компроміс; невірноваженість, прагнення завжди поспішати, що робить їх вразливими до стресу (тест особистісної схильності до конфліктної поведінки). У таких підлітків переважають владно-лідуючий, прямолінійно-агресивний та недовірливо-скептичний стилі міжособистісного спілкування («Модифікований варіант інтерперсональної діагностики Т.Лірі»).

За допомогою методу групової оцінки особистості оцінювалося 22 якості особистості за п'ятибальною шкалою. Дана методика проводилася на початку окремих заїздів під час оздоровлення дітей у оздоровчому центрі. У ході проведення методики виділилося три групи підлітків: з високим, середнім і низьким рівнем розвитку сфери спілкування. У 30% опитаних майже всі якості слабо розвинені. Є група дітей, у яких чітко виражений контраст розвитку даних якостей особистості (одні розвинені слабо, інші - сильніше). Лише у незначній кількості підлітків (10%) на достатньому рівні сформовані всі виділені якості. Авторитетність, демократичність, тактовність, здатність викликати до себе довіру, турбота про інших, уміння створювати дружній колектив, уміле вирішення конфліктних ситуацій, культурний кругозір та ерудиція - це саме ті якості особистості, які слабо розвинені у опитаних підлітків.

Отримані результати діагностичного дослідження вимагають подальшої науково обгрунтованої педагогічної корекційної роботи, спрямованої на подолання порушень у сфері спілкування підлітків зони радіологічного контролю в умовах лікувально-оздоровчого центру.